

PANNERDENSCH E WAARDPAD 12 KM

7 Tankversperring

Langs de Leuvensedijk ligt een tankversperring uit de periode van de Tweede Wereldoorlog. Tankversperringen als deze zijn aangelegd door het Nederlandse leger met de bedoeling om voertuigen waaronder tanks van het Duitse leger bij een inval tegen te houden. Bovendien werden daar waar bomen stonden deze met springstof voorbereid om ze om te laten vallen op de wegen. Daar waar geen bomen waren zoals op de Leuvensedijk werden versperingen gebouwd. Deze zogenaamde aspergeversperring bestaat uit een langgerekt betonnen element waar stalen spoorrails met een spits uiteinde zijn aangebracht. De rails zijn naar het oosten gericht en steken ongeveer 50 tot 100 centimeter uit het beton.

8 Het verdrinken dorp Leuven (of Leuffen)

In de nacht van 4 op 5 februari 1799 bij een waterstand van 23 voet Arnhems peil brak hier, bij Leuven, de dijk over afstand van 200 meter door. Zes huizen spoelden weg en 30 huizen raakten beschadigd. Toen de dijk vervolgens werd hersteld moest deze omgelegd vanwege een diep uitgespoeld gat. De Jezuïtenwaai was hiermee geboren. De overige buitendijks gelegen huizen werden vervolgens afgebroken, waardoor een eind kwam aan het dorp Leuven.

9 Steenfabrieken langs het kanaal

Langs de dijk waren een aantal steenfabrieken gevestigd. Deze steenfabrieken waren nog niet voorzien van moderne ovens. Het werk in de fabriek was zwaar en slechts seizoensarbeid. De stenen werden op het land op de velden gedroogd. De steenfabriekeigenaar runde naast zijn steenfabriek ook een café. De uitbetaling van het loon vond plaats in dat café. Zo kon het gebeuren dat de arbeiders na het zware werk nog wat bleven drinken en dat moeder de vrouw en haar kinderen financieel het nakijken hadden.

hier
vrouwen

Dit Klompenpad is tot stand gekomen onder coördinatie van Stichting Landschapsbeheer Gelderland in samenwerking met diverse particuliere eigenaren, vele vrijwilligers, de gemeente Zevenaar en andere partijen uit de streek. Klompenpaden zijn cultuurhistorische wandelroutes die particuliere terreinen, zoals landgoederen en boerenland, toegankelijk maken voor de wandelaar. Ze gaan zoveel mogelijk over historisch tracé en onverharde paden. Rust, kleinschaligheid en de combinatie van cultuur en natuur bepalen de sfeer en vertellen bewoners en wandelaars over de geschiedenis van hun omgeving. Ook het landschap heeft voordeel van de ontwikkeling van Klompenpaden: vaak worden landschapselementen hersteld en aangelegd. Door aan te sluiten bij lokale initiatieven als landwinkels, horeca en kamperen bij de boer wordt de economie van de streek versterkt.

Meer informatie over Klompenpaden: www.klompenpaden.nl.
Hier vindt u ook actuele wijzigingen of aandachtspunten.

Meer informatie over Stichting Landschapsbeheer Gelderland: slgelderland.nl

PRAKTISCHE INFORMATIE

- Rondwandeling gemarkeerd in twee richtingen met oranje klompjes.
- Het is mogelijk om sommige Klompenpaden te combineren. Eventuele overstap-punten zijn aangegeven op de kaart en ter plekke in het veld.
- De nummers op de kaart verwijzen naar bezienswaardigheden langs de route die beschreven worden in deze folder.
- Routenavigatie en informatie over landschap en cultuurhistorie is ook beschikbaar via de Klompenpaden-app.
- Het Klompenpad is niet geschikt voor kinderwagens en rolstoelen vanwege de smalle en onverharde paden. Stevig en waterdicht schoeisel wordt aanbevolen.
- Honden zijn verboden op particuliere delen van het Klompenpad om verstoring van vee en wild te voorkomen. Dit is aangegeven op de openstellingsborden die u aan het begin van het particuliere terrein vindt.

productie & eindredactie tekst	Stichting Landschapsbeheer Gelderland (SLG) Frans Willemsen, Jos Lamers, Sjoukje Gerritzen, Eef Seegers, Otto van Megen, Henk Willemsen en SLG
beeldmateriaal	Familie Cornelissen, Frans Willemsen, Jo Ubbink, Wim Weenink, Shutterstock, Hanneke Spaans en Jan van Ingen. Op de voorkant staat een afbeelding van Pannerdensch Kanaal tijdens aanleg Fort Sterreschans circa 1740.
opmaak met speciale dank aan	Designimals, Laura Hondshorst de klompenpadenwerkgroep Pannerdensch Waardpad, Stichting Streekbeheer Rijnstromen (SSR), Staatsbosbeheer, Waterschap Rijn en IJssel en de particuliere grondeigenaren

© Stichting Landschapsbeheer Gelderland
2023, 1e druk. Alle rechten voorbehouden
Bij vragen of opmerkingen over dit pad kunt u contact opnemen met SLG via www.klompenpaden.nl.

NIET BESTEMD
VOOR VERKOOP

Dit Klompenpad is mede gefinancierd door de Provincie Gelderland en de gemeente Zevenaar en de Nationale Postcode Loterij.

hier
vrouwen

Wandelen door de
uiterwaarden en over
oude dijken in het
prachtige buitengebied
van Pannerden

PANNERDENSCH E WAARDPAD 12 KM

KLOMPENPADEN

PANNERDENSCH WAARDPAD 12 KM

1 Gierpont Pannerden-Doornenburg

De hoofdingang van het gebied met de naam Groene Rivier Pannerden is bij de aanlegplek van de veerdienst Pannerden-Doornenburg. Tussen beide plaatsen wordt al eeuwenlang een veerdienst onderhouden met een zogenaamde gierpont. Een gierpont functioneert door een kabel bevestigd in de bodem in het midden van de rivier. Door de veerboot schuin op de stroming te draaien zal zij door de stroming de overkant bereiken. Tegenwoordig hebben alle gierponten een dieselmotor ter ondersteuning om sneller aan de overkant te komen. De lengte van de kabel is afhankelijk van de breedte van de rivier. Omdat het ankerpunt en de veerpont enige afstand van elkaar verwijderd zijn, wordt de verbindingkabel met één of meerdere kleine bootjes ter grootte van een roeiboot boven water gehouden. Er varen in Nederland momenteel nog 11 gierpontjes.

hier vrouwen

hier vrouwen

Aardaker in bloei

2 Scheepswerf De Hoop

Hoewel niets hier meer aan herinnert, lagen langs de rivier tussen midden 19e eeuw en de crisisjaren rond 1930 een drietal scheepswerven. Het begon met de bouw van houten schepen met een tiental timmerlieden. Later begonnen enkele uit Groningen afkomstige broers nog 2 scheepswerven dit keer voor ijzeren schepen. Op deze werven werkten in hoogtijdagen 60 arbeiders plus zo'n 8 zogenaamde nageljongens. Voor deze jongeren bestonden de werkzaamheden voornamelijk uit het verhitten van de klinknagels.

Eerste passagiers tijdens inauguratie van een nieuwe gierpont in 1954

3 Groene Rivier Pannerden

Alleen bij zeer hoog water in de Rijn stroomt dit gebied vol om vervolgens gefaseerd afgevoerd te worden naar het Pannerdens Kanaal en Neder-Rijn. Deze extra bergingscapaciteit scheelt enkele centimeters in de hoogte van de rivierwater stroomafwaarts in de Rijn. Tegelijkertijd is de Groene Rivier een natuurgebied met in het midden een strang die herinnert aan de vroegere loop van de Rijn. De Stichting Streekbeheer Rijnstromen stuurt in haar beheer op een kruidenrijke vegetatie, waarbij bomen en struiken niet de overhand mogen krijgen vanwege de doorstroming van rivierwater. Dit wordt onder meer bereikt door jaarrondbeweiding met grote grazers als Gallowayrunderen en Konikspaarden. Er zijn hoogteverschillen aangebracht zodat dieren kunnen schuilen bij hoogwater.

4 Aardaker

Deze scharlakenrode bloem uit de familie van de vlinderbloemigen komt regelmatig voor in het Nederlandse rivierengebied, maar ook langs bermen van wegen en langs slootjes bij akkers. Het is een beschermd klimplantje en wordt door bijen veel bezocht vanwege de geur, dat veel weg heeft van de siererwt. Bijen zorgen dan ook voor de bestuiving. De wortels hebben ondergrondse uitlopers met knolletjes. Ook al zijn deze wortelknolletjes zeer giftig, vroeger werden deze wortelknolletjes gegeten.

5 Kandiagemaal

Het Kandiagemaal is een poldergemaal dat in 1969 in gebruik is genomen. Het gemaal maakt deel uit van een dijk die bescherming biedt tegen hoog water in het Pannerdens Kanaal. Het gemaal houdt het water op peil in het stroomgebied van de Oude Rijn van Emmerich in Duitsland tot Groessen in Nederland. Bij hoogwater in het Pannerdens Kanaal kan zonder dit gemaal 10.000 hectare onder water komen te staan. Het gemaal is dus van groot belang voor waterveiligheid, natuur, landbouw en bewoning.

6 Lepelaars

Wandelend over de Leuvensedijk heeft men goed zicht op de Jezuïtenwaai, een eldorado voor watervogels. Sinds enkele jaren laat de lepelaar zich hier ook zien. Als familie van de ibis is deze vogel herkenbaar aan zijn lange zwarte snavel die een lepel vormt. De lepel heeft een opvallende gele kleur. Het verendek is overwegend wit met boven op de kop een kuif. In het water foerageert hij door het heen en weer bewegen van de snavel. Het voedsel bestaat hoofdzakelijk uit visjes, waterdieren, slakken, bloedzuigers, insecten en wormen. Broeden gebeurt bij voorkeur in kolonies, vaak in oobossen langs rivieren. Vliegen doen lepelaars met gestrekte hals, zilverreigers trekken hun hals in. Lepelaars zijn alleen in de zomermaanden hier te zien. Om te overwinteren vliegen deze vogels naar Afrika.

Overgebleven tankversperring aan de Leuvensedijk

PANNERDENSCHEN WAARDPAD 12 KM

- ● ● ● ● Pannerdensch Waardpad
- ■ ■ ■ ■ aanlooproute
- ▲ ▲ ▲ ▲ ▲ alternatieve route
- ● ● ● ● Huslopad
- ● ● ● ● Kandiapad
- ● ● ● ● routeverkorter
- ● ● ● ● Rijnstrangenpad

0 1 Km

overstappunt

opstappunt P ☕

START P ☕

Doornenburg

Pannerden

Rijnstrangenweg

De Jezuitenwaai

De Keel

Oude Rijn

Leuwendijk

Pannerdensch Waard

Galgendaalseweg

Groene Rivier

Pannerdensch Kanaal

Roswaard

Galgendaal

Deukerdijk

Hoogweg

de Berghoofdseweg

Groen Gelde Wa

De Oliemolen

Berghoofdse Veerweg

Groenestraat

Rijndijk

Veerdam

Groene Rivier Pannerden

Pannerdenseweg

Gemaal Oude Rijn

Startpunt → Parkeerplaats Groene Rivier Pannerden naast Veer-
dam 3 in Pannerden.

Opstappunt → Gemaal Oude Rijn Deukerdijk 42 in Pannerden.

Openbaar vervoer → Bushalte Hoogeweg in Pannerden.

Horeca → Gemaal Oude Rijn, Deukerdijk 42 in Pannerden.

**Koffieterras en Camperplaats De Wellinghoeve, Rijnstrangenweg
15 in Groessen.**

Diverse horeca in kernen van Pannerden en Doornenburg.

**Kijk op klompenpaden.nl voor dit pad voor actuele informatie en
routewijzigingen. Website en Klompenpaden app hebben altijd
de meest actuele informatie.**

Te gast op het erf en boerenland

Klompenpaden lopen regelmatig over het erf van een boer, langs
een beekje of over een sloot. Vaak is dit privéterrein.

Er wordt nauw samengewerkt met boeren en grondeigenaren
die recreatief medegebruik toestaan.

Zonder hun toestemming waren er niet zoveel Klompenpaden.

Honden verboden

Als wandelaar ben je te gast. Het betreden van privéterrein wordt
aangegeven met een speciaal openstellingsbord. Er geldt een
hondenverbod. Honden kunnen onrust veroorzaken bij vee, wild of

weidevogels. Daarnaast kunnen ze ziekten verspreiden.

Daarom zijn honden verboden op Klompenpaden.

Wij danken u voor uw begrip.

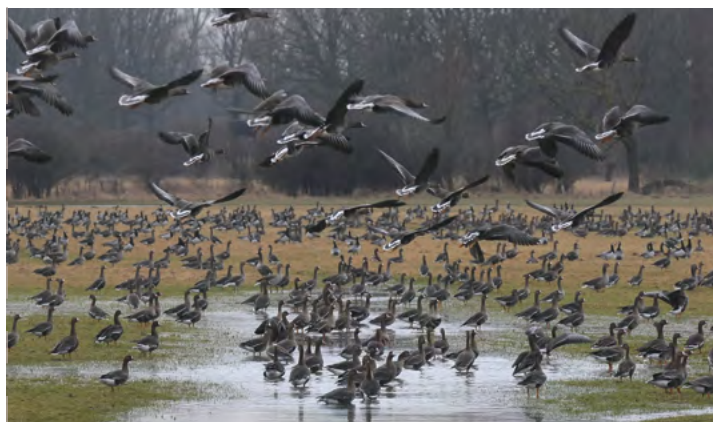
HOE WERKT DEZE DOWNLOADBARE FOLDER

Download deze folder en druk het af in kleur (dubbelzijdig,
gespiegeld langs korte zijde) voordat u gaat wandelen. U krijgt dan
de folder + de wandelkaart geprint. De folder kunt u als een echte
folder vouwen over de aangegeven grijze lijnen. Deze folder bevat
altijd de meest actuele informatie.

hier vouwen

hier vouwen

Fouragerende ganzen

Vogels

Langs zowel de Leuwendijk als de dijk bij Pannerden
(Galgendaalseweg) treft men veel soorten vogels. Het voedse-
laanbod wordt bepaald door het seizoen. Veel van deze vogels
zijn daarom afhankelijk van de combinatie waterpartijen en wei-
de. In de winter komen eenden en ganzen (vooral kolganzen) om
hier te overwinteren. De grauwe gans is een standvogel en blijft
dus winter en zomer. In het voorjaar is er de wisseling; de over-
winteraars vertrekken naar het noorden en uit het zuiden komen
vogels om te broeden in dit waterrijke gebied met haar vele in-
secten. In Nederland heeft de dag (21 juni) ongeveer 17 uur zon-
licht. Dat betekent voor vogels veel tijd om voedsel te vergaren
om hun jongen groot te brengen, zelf aan te sterken en weer te-
rug naar Afrika te vliegen. Enkele soorten vogels die typisch voor
de zomer zijn scholekster, veldleeuwerik, graspieper, roodborst-
tapuit, kievit, zwarte stern, lepelaar en ooievaar.

**Ontdek de Pannerdensch Waard. Struinend in de
Groene Rivier en wandelend via dijken en schouwpaden
ziet u hoe grote landbouwpercelen en ruige
natuurterreinen elkaar ontmoeten. Klompen aan,
rugzak op en gaan!**

Veldleeuwerik

De veldleeuwerik is vooral te herkennen aan zijn uitbundig klin-
kende zang op mooie dagen in het voorjaar. De mannetjes ma-
ken spectaculaire zangvluchten waarbij ze soms tot meer dan
honderd meter hoogte klimmen. Op het eind van de zangvlucht
daalt de veldleeuwerik met een opvallende parachutenvlucht
weer naar beneden om in de buurt bij het vrouwtje te landen.
Helaas gaat het zeer slecht met de veldleeuwerik. Sinds 1960
namen de aantallen met 95% af. In de Pannerdensch Waard en
het gebied De Groene Rivier komt deze uitbundig zingende ak-
kervogel nog wel voor. De veldleeuwerik leeft van insecten, rup-
sen, larven, regenwormen en kleine kevers maar eet ook zaden
van kruiden en graangewassen. Ook de veldleeuweriken over-
winteren in Afrika.

Veldleeuwerik

